

תיירות לא מזדמנת

עלייה בטמפרטורות, מצוקת מים וסכנה להצפת אתרים היסטוריים מציבות סימן שאלה על עתיד אחד הענפים החשובים בכלכלה הקרואטית. אבל מלבד מדעני אקלים ופעילי סביבה, נראה שאיש במדינה אינו מוטרד מהשפעת

עידו ליבן

זאנרב, קרואטיה

כל מבטיחה אחת הקשודה למים. מדענים מקדישים שער טוף המאה יעלה מפלס מי הים בתשעה עד 88 סנטימטרים. כתוצאה מכך יוצפו שטחים נרחבים באזורי החוף במדינות רבות. לפי הר"ח של סוכנות הפיתוח, עלייה של 50 סנטימטרים במפלס, תביא להצפת יותר ממאה קילומטרים רבועים בקרואטיה - כפול משטח השיפוט של תל אביב. לאורך החוף הקרואטי שוכנת ערי נמל עתיקות המשמשות היום אתרקות תיירותיות - מפרץ רוביני בצפון, ררך שיבניק והדוג'ר במרכז, ועד ספליט והדוברוניק בדרום. בחמש מהן שוכנים אתרי רים היסטוריים חשובים, שהוכרו על ידי אונסק"ו אתרי מורשת עולמית. "המבנים האלה יהיו בסכנה", אמר קלינסקי. בפרץ, למשל, חוצץ קיר אבן בין גלי הים לבין מתחם הבזיליקה האופרדיאנית, אתר מורשת עולמית שחוקם במאה ה-6 ונודע בפסיפסים העשירים שלו.

"רק מעטים חושבים מה יהיה בעוד 90 שנים", אמר הסוציולוג ולדימיר ליי, מנהל פרויקט פיתוח בריקיימא בקרואטיה במכון איבו פילאר. "בקראטיה אין אנשים שחושבים איך להגן על ארמון דיוקלטיאנוס, אתר המורשת המפורסם של ספליט". אם בעתיד יעלה מפלס הים במטר אחד, יוצף הארמון, השוכן בחלק הנמוך ביותר של העיר. "שימוע המבנה הוא משימה הנרסית ענקית ואיש לא חושב על זה", מתרעם ליי.

תצלום: רייסוס

האם כך תיראה דוברוניק גם בעתיד?

בינתיים, כמעט מדי שנה מקבלות חלק מערי החוף הללו תוכנית מהעיר, לאוד שעלייה זמנית אך קיצונית, במפלס הים גורמת להצפת אזורים רבים. "אם זה קרה, מי יגבשם לכל המסעדות הבתים על הטיילת", הסביר ליי. "למחרת המים יורדים, אבל בעתיד זה יהיה לנצח. המים יהיו בלתי אפשריים. אף אחד בקרואטיה לא חושב כמה אנשים, מסעדות ובתי יהיו".

לא על סדר היום

נגד ולניק, מנהל איגוד התיירות בפרץ - העיר עם מספר לינת התיירים הרב ביותר בקרואטיה - נמנה עם אלה שמתמקדים בשינויים העכשוויים, בלי לחשוב על העתיד. "אגוסט האחרון היה גשום מאוד - זה לא רגיל", אמר. "זה גורם לנו בעיות, אבל אנחנו לא יכולים לעשות שום דבר בעניין". מאיה קרוז מפארק הטבע אגמי וראנסקי שבני רכו אזור החוף, אמרה שמחקרים על שינויי האקלים טרם נעשו במקום. לדעתה, "זו אינה הסוגיה הגדולה ביותר בחלק הזה של אירופה, משום שהאקלים הימי תוכני מתון ואיני חושבת שייגרמו שינויים קיצוניים". גם דוגיקו ממועצת התיירות של איסטריה מאשר כי השפעות התהליכים האקלימיים על ענף התיירות אינן נמצאות בראש סדר העדיפויות. רבים בענף התיירות מבקשים להציג עסקים סגיל. במשרד התיירות הקרואטי בתרו שלא להתייחס לשאלות "הארץ". מסמכים רשמיים מעדיפים שהרשויות אינן מוטרדות עד כה מהתחזיות של אנשי המדע לגבי ההשלכות של השינויים האקלימיים על התיירות. נצ'אק מהמשרד להגנת הסביבה נמנעה מלמתוח ביקורת על הר"ח של סוכנות הפיתוח של האו"ם, אך אמרה על התנודות לעליית מפלס הים, ש"זה לא יהיה כל כך דרמטי, מפני שכל המדינות, גם המדינות המפותחות, נוקטות את כל הצעדים כדי להפחית את הפליטות (של גזי חממה). תהיה לזה השפעה בעתיד". עם זאת, נצ'אק הורתה ש"עד כה אין לנו אסטרטגיה שממוקדת בהסתגלות לשינויי אקלים, בשביל שום ענף מענפי המשק".

רק העתיד יבהיר אם יש ממש בנבואות הזעם של המדענים והפעילים הסביבתיים. למייק צ'ן ולי משפתחו הן אינן מפריעות לכוא בכל קיץ, מארצות הברית אל האי חבאר שלחופי דלמטיה. צ'ן לא חש בשינויים מיוחדים במזג האוויר, עם זאת, הוא הודה שהקיצו השנה היה קר יותר מבעבר. "השכר והאשוק, שהיה גשום, היה מאכזב מפני שהרגלנו כל כך למזג האוויר ולטמפרטורות המים, שממש מתאימים לנו", אמר. "אבל זה לא ימנע מאתנו לחוד בשנה הבאה. כבר הזמנו מקום".

וגי צ'רנאק היה מוטרד מאוד. ביום האחרון של מארס, מזג האוויר בחבל איסטריה שבצפון-מערב קרואטיה היה סגרירי וגשום. למחרת, כאילו מתוזה של 1 באפריל, היו השמים בהירים להלוטין. השי מש הזמימה הציאה אל הנמל של העיר הקטנה רוביני את הדייגים ואת מעט התיירים שנפשו בה. אבל צ'רנאק, שנולד בעיר לפני 53 שנה והיום הוא בעליה של ספינת תיירים המפליגה לאורך חופיה, היה מודאג מהשינוי הזר במזג האוויר. "השינוי מהיר מדי", אמר צ'רנאק. "יש נתונים על שינויים באקלים, אבל אנחנו - שיש לנו קשר עם מזג האוויר והסערות - מרגישים את השינויים בגופנו".

יורדי הים אינם הקרואטים היחידים שחשים בשינויים במזג האוויר. מושנים כמו התחממות גלוי בלית אמנם אינם שיתת היום במדינה, אבל רבים מתושביה מודים שהבחינו בשינויים אקלימיים בשנים האחרונות. מחזיק לדבריהם הם מביאים דוגמאות לתופעות מזג אוויר חריגות: עלייה מש מעטית בטמפרטורות בקיץ חריגי סערות, למשל. העודיות המצטברות מבהירות שאין מדובר עוד בנבואות לעתיד הרחוק; תמורות של ממש כבר מתרחשות.

בקראטיה נערכו כמה מחקרים התומכים בתחושות אלו. באחד מהם, מטעם סוכנות הפיתוח של האו"ם באזנרב, מוקדש פרק נרחב להשלכות הישירות של שינויי האקלים על ענף התיירות, שמרים תרומה משמעותית לכלכלה הקרואטית. כ-10 מיליון תיירים פוקדים בכל קיץ את חופי המזרחיים של הים האדריאטי. השילוב של מיקום נוח, עלות סבירה ומזג אוויר יסתיכני, הופך את חופי קרואטיה ליעד תיירותי מבוקש. השנה אמרה התיירות להיות 23.6% מהתוצר המקומי הגולמי של קרואטיה, ומעריכים שבתוך עשור יגדל שיעור זה לכ-28%. כ-90% מתעשיית התיירות במדינה הם לאורך החוף. אם יחולו בעתיד שינויים מהותיים באקלים האטרקטיבי שקרואטיה התברכה בו, המשק הלאומי עלול להיפגע קשות.

אנשי סוכנות הפיתוח, וגם תיירים מקומיים, מעדיים שכבר היום מתרחשים בחופי הים האדריאטי יותר אירועי מזג אוויר קיצוניים מבעבר. סנדרה ולאשיץ' מהסוכנות, שנמנתה עם עורכי הר"ח, מביאה כדוגמה את גל החום שהיכה באירופה בקיץ 2003, וגרם לעלייה של כ-4.3% בתמורתה בקרואטיה.

בשנים האחרונות נהפכו גם שריפות הקיץ לתופעה נפוצה באזור החוף. "באיסטריה יש פחות שריפות מברלמטיה ורצועת החוף הדרומית בקראטיה", אמר רומיאו דוגיקו ממועצת התיירות של מחוז איסטריה, "אבל כשיש שריפת יער אצלנו, זה יותר גרוע מאשר בדרום, כי יש לנו הרבה יותר ישרות".

לא יהיה כאן מדבר

מדענים צופים שאם התופעות הכרוכות בשינויי האקלים יימשכו, רבים מהתיירים יעדיפו לבקר בצפון אירופה ולא בדרומה. "אולי זה יקרה, אבל הטמפרטורות לא יעלו עד 50 מעלות. אני לא חושבת שיהיה כאן מדבר", מרגיעה יסנקה נצ'אק מהמשרד להגנת הסביבה. "גם אם נגיע לטמפרטורות רות שיהיו, נכון מוקמות לינה שיקלו על התיירים. לכן אני לא מאמינה שההתחממות תגרום לאנשים שלא להגיע".

נצ'אק סבורה שבשינויי האקלים טמון פוטנציאל כלכלי. לפי התחזיות, העלייה בטמפרטורות תביא להתארכות עונת התיירות. במקום עונת שיא אחת, בקיץ, יהיו בקראטיה שתי תקופות שיא - באביב ובסתיו. "אם יהיה לנו קיץ ארוך יותר, עלינו לניצל את היתרון שבק", אמרה. "אם יש עונה ארוכה יותר זה טוב, כי המלונות והשירותים שלנו יעבדו יותר זמן".

לא כלם מוצאים יתרון בהתארכות הקיץ. לדי ולדימיר קלינסקי מסוכנות הפיתוח של האו"ם, "זה לא יפה כמו שזה נשמע, מפני שתהיה מצוקת מים. טמפרטורה גבוהה יותר ופחות משקעים - זה אומר פחות מים". קרואטיה נחשבת כיום אחת המדינות שופעות המים ביותר באירופה, וראי שביחס לאוכלוסייתה. אבל בקיץ כבר אפשר לזהות סימני נים למצוקת מים עתידית. בתקופה זאת עשוי מסיפר התיירים במחוז איסטריה, למשל, להגיע ליותר מ-200 אלף - כמספר התושבים.

גרנה שרנגס מפארק הטבע אוצ'קה שבמזרח איסטריה, סיפר שאתרי התיירות - מסלולי הגולף ובריכות השחייה הסמוכים לפארק, יוצרים לחץ על מקורות המים. "בינתיים מזג האוויר נעשה יבש יותר בכל שנה. יותר ויותר מים נשאבים, ופחות נשאר לסביבה", אמר.

מים רבים

מלבד מצוקת מי השתייה, יעדי התיירות העיריים באיסטריה ובאזורי חוף אחרים עלולים לסי